

СУБ'ЄКТИВНО-ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

Гуманістична спрямованість сучасної культури, усвідомлення унікальності творчої індивідуальності митця та його ролі в духовному просторі сьогодення актуалізують звернення наукової думки до проблеми особистості та суб'єктивно-особистісних проєкцій у мистецькій сфері, зокрема в музиці. Суттєве місце у сучасній музикології посідає дослідження взаємозв'язку креативного й особистісного начал, розглянутих на матеріалі композиторської творчості, а також виявлення структури особистості митця як носія особливого «творчого гена» (В. Бобровський).

Композиторська творчість — самобутнє художнє явище в контексті динамічної еволюції музичної культури і мистецтва. Як системне й багаторівневе утворення, воно інтегрує в собі такі найважливіші структурні детермінанти, як професійну музично-художню діяльність та індивідуальність самого автора — суб'єкта творчості, який здійснює та реалізує цю діяльність. У системі мистецтв композиторська творчість спрямована на естетичне творення світу інтонаційно-художніми засобами. Водночас продукт композиторського творення є результатом активного творчого діалогу митця з дійсністю, екстраполяцією суб'єктивного ставлення автора до світу з позиції його духовно-особистісних смислів, «автопортретом» художньої індивідуальності майстра, вписаним у систему музичних образів його творів.

У цьому сенсі ключовим поняттям для осягнення семантичної полігранності і багатоаспектності композиторської творчості, а та-

кож виявлення самобутнього художнього світу митця виступає категорія «особистість», що уможливило висвітлення сутнісних характеристик «Я»-концепції автора та визначення специфіки його естетичної свідомості.

Особистість — це специфічна інтегративна цілісність зі складною ієрархічною структурою, в якій поєднуються тілесно-біологічне (анатомо- і нейрофізіологічне), духовно-ментальне (світоглядне і морально-етичне) та душевне (емоційно-психічне і креативне) начала. Композиторська особистість є специфічним віддзеркаленням закладеного в структурі особистості як діалектичної єдності загального й особистого, духовного й фізичного, типологічного й індивідуального.

За визначенням українського музиколога Н. Савицької, багатогранна структура самої особистості композитора «складається поступово, збагачуючи філософсько-естетичну й етичну платформу власної професійної програми». Н. Савицька розглядає композиторську особистість у синтезі біографічних, вікових та соціокультурних проєкцій: зокрема, як носія психофізіологічних властивостей, центральний персонаж біографічного сценарію, власника свого таланту, творця індивідуального засобу мислення й художнього стилю, суб'єкт суспільної ситуації, продукт соціального середовища та морально-етичних засад, рефлексивний та психокреативний феномен, учасника вікового процесу.

Композитор як творчий і «рефлексивний художник» (термін Л. Шаповалової) виступає, насамперед, особистістю з власним світорозумінням, ментальними й соціокультурними векторами, що кореспондують із загальнозначущими духовно-етичними нормами своєї історичної доби. Масштаб композиторської особистості визначається багатьма глибинними чинниками, насамперед — багатовимірністю її духовного наповнення — особистісними смислами й ціннісними орієнтирами, специфікою свідомості й мислення, естетичними установками й моральним імперативом, схильністю до рефлексії, самопізнання й самореалізації, гостротою світовідчуття й сприйняття інтелектуально-духовних та художніх інтенцій сучасної автору епохи, ступенем креативно-пізнавальної активності й рівнем професіоналізму,

спектром й спрямованістю мистецької діяльності, а також життєтворчою енергією і практичним досвідом.

Суб'єктивно-особистісні проєкції композиторської творчості — особливості натури митця, власне людський потенціал, що охоплює рівень інтелектуального розвитку й характер мислення, креативні пріоритети й мотивації, потреби й образно-емоційний світ — виявляють ідейно-змістовну спрямованість й духовно-етичний простір музично-творчої діяльності автора, визначають належність майстра до «надособистісного типу» (термін Н. О. Лоського) та стають відлунням «Я»-концепції його особистості.

Реалізація самотнього «Я» особистості композитора пов'язана з інтенцією до трансцендентного, вищого існування, до світопізнання в усій його багатогранності та своєрідності, а також до висловлення їх у специфічній просторово-акустичній, інтонаційно-образній формі. Специфічне сприйняття дійсності художником, інтегративні риси його особистості зі значним творчим потенціалом віддзеркалюють здатність автора до втілення картини світу в новій, художній реальності, що синтезує дві інші — об'єктивну й суб'єктивну — реальність художника (Д. Леонтьєв).

Таким чином, саме особистість композитора як цілісність, що віддзеркалює сутність його «Я»-концепції та фокусує комплекс іманентних властивостей та суб'єктивних рис самотньої людської натури в єдності з духовною та душевною складовими, стає яскравою репрезентацією індивідуально-художніх особливостей майстра та першоосновою його творчості.